

УДК 378:37.091.3:316.77:316.7

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2026.104.33>**Т. В. Паска**

доктор філософії,
асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: orcid.org/0000-0002-4579-388X

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОГРАМАХ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано особливості формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності в контексті інтернаціоналізації вищої освіти та інтеграції України до європейського й світового освітнього простору. Актуалізовано проблему недостатньої педагогічної системності у формуванні міжкультурної компетентності, яка часто розглядається як побічний результат перебування студентів за кордоном, без належного дидактичного супроводу та рефлексивного осмислення здобутого досвіду.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та структури міжкультурної компетентності студентів і аналіз особливостей її формування в умовах міжнародної академічної мобільності як специфічного освітнього середовища міжкультурної та академічної взаємодії. Узагальнено наукові підходи до трактування міжкультурної компетентності як інтегративного особистісного утворення, що поєднує когнітивний, афективний, мотиваційний і поведінковий компоненти та реалізується через механізми міжкультурної комунікації й академічної культури. Обґрунтовано процесуальний характер формування міжкультурної компетентності, що охоплює підготовчий, адаптаційний, інтеграційний і рефлексивно-узагальнювальний етапи. Визначено ефективні методи, форми і засоби освітнього процесу, зокрема міжкультурні тренінги, проєктну діяльність, кейс-метод, групові дискусії, рефлексивні щоденники та цифрові платформи, які забезпечують активне залучення студентів до міжкультурної взаємодії.

Проаналізовано практичний досвід реалізації програм міжнародної академічної мобільності у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника, зокрема участь у програмах Erasmus+ і Horizon Europe, розвиток ініціатив «Колегіум Карпатікум», «Карпатські діалоги», діяльність Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України й Польщі, а також участь студентів у польсько-українському проєкті TOGETHER та Міжнародній літній школі «Together towards the future». Доведено, що системна інтеграція академічної, проєктної та соціокультурної діяльності створює сприятливі умови для формування стійких навичок міжкультурної комунікації, толерантності, академічної взаємодії та усвідомлення власної культурної ідентичності. Практична значущість результатів полягає у можливості використання запропонованих підходів у діяльності закладів вищої освіти для підвищення ефективності програм міжнародної академічної мобільності.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, міжнародна академічна мобільність, інтернаціоналізація вищої освіти, міжкультурна комунікація, інтерактивні методи навчання, проєктна діяльність, сучасні освітні технології, цифрові засоби навчання, здобувачі вищої освіти, освітнє середовище.

Постановка проблеми. Сучасні процеси інтернаціоналізації вищої освіти, активізація міжнародного співробітництва та інтеграція України до європейського й світового освітнього простору зумовлюють зростання ролі програм міжнародної академічної мобільності як важливого інструменту підготовки конкурентоспроможних фахівців. Участь студентів у таких програмах відкриває широкі можливості для здобуття нового академічного досвіду, професійного зростання та особистісного розвитку, водночас ставить перед ними низку викликів, пов'язаних з адаптацією до іншомовного соціокультурного та освітнього середовища. У цих умовах особливо актуально-

сті набуває проблема формування міжкультурної компетентності студентів, яка виступає необхідною передумовою ефективної міжкультурної комунікації, успішної інтеграції в полікультурне студентське середовище та продуктивної навчальної діяльності в закордонних закладах вищої освіти. Недостатній рівень сформованості міжкультурної компетентності може призводити до труднощів у навчанні, соціальної ізоляції, зниження академічної мотивації та неефективного використання потенціалу міжнародної академічної мобільності.

Разом із тим у практиці діяльності вітчизняних закладів вищої освіти спостерігається низка суперечностей між зростаючими вимогами

до міжкультурної підготовки студентів та недостатньою розробленістю педагогічних механізмів її цілеспрямованого формування в межах програм міжнародної академічної мобільності. Часто міжкультурна компетентність розглядається як побічний результат перебування студента за кордоном, без належного педагогічного супроводу, системної підготовки та рефлексії отриманого досвіду. Водночас сучасні виклики глобалізованого світу, зокрема посилення міжкультурних контактів, мобільність молоді, цифровізація освітнього процесу та трансформація професійних вимог до випускників, актуалізують потребу в науковому осмисленні особливостей формування міжкультурної компетентності студентів саме в контексті міжнародної академічної мобільності. Це зумовлює необхідність ґрунтовного аналізу теоретичних підходів і практичних аспектів означеної проблеми, а також пошуку ефективних шляхів її розв'язання у сучасному освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності активно розробляється у сучасному педагогічному дискурсі в контексті інтернаціоналізації вищої освіти, розвитку міжкультурної комунікації та підготовки конкурентоспроможного фахівця. Теоретико-методологічні підходи до трактування міжкультурної компетентності, її структури та змістових компонентів представлено у працях Г. Бондар, С. Боднар, О. Зеліковської, О. Замори, О. Карпової, В. Бублика, Ю. Серпенінової, Т. Щербини, Н. Вінниченко та ін. Науковці акцентують увагу на інтегративному характері міжкультурної компетентності, що поєднує когнітивний, афективний, мотиваційний і поведінковий компоненти, а також визначають її як важливу умову ефективної взаємодії в полікультурному середовищі.

Вагоме місце у сучасних дослідженнях посідає проблематика міжнародної академічної мобільності як чинника інтернаціоналізації вищої освіти та розвитку особистісного і професійного потенціалу студентів. Теоретичні, організаційні та інституційні аспекти академічної мобільності висвітлено у працях В. Антонюка, В. Василенка, С. Глібка, А. Губіної, А. Загородньої, Ю. Заячука, А. Зленка, Д. Дерев'янка, С. Довбні, О. Ісайкіної, О. Канюка, С. Колесника, С. Лехніцької, А. Мартинюка, О. Матвієнка, І. Подрес-Ряполової, Л. Попової, О. Розгона, І. Саханди, Л. Швидун, С. Хоминця, Г. Черушевої, Я. Ці, С. Яо та ін. Дослідники аналізують академічну мобільність як форму організації освітнього процесу, механізм трансферу знань і культур, а також як інструмент підвищення якості освіти та інтеграції університетів у європейський і світовий освітній простір.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та аналізі особливостей формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності, з'ясуванні її сутнісних характеристик, структурних компонентів і процесуального характеру розвитку, а також у визначенні ролі академічної мобільності як освітнього середовища міжкультурної та академічної взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності є складним і багатовимірним педагогічним завданням, яке потребує цілісного наукового осмислення. Актуальність цієї проблематики зумовлена не лише зростанням інтенсивності міжнародних академічних обмінів, а й необхідністю забезпечення якісної інтеграції студентів у полікультурне освітнє середовище, що вимагає сформованості відповідних знань, цінностей, установок і поведінкових стратегій. У сучасних умовах міжнародна мобільність виступає одним із найефективніших інструментів інтернаціоналізації вищої освіти, а міжкультурна компетентність, у свою чергу, є ключовим чинником успішної участі студентів у таких програмах та їхньої подальшої професійної реалізації.

У науковому дискурсі поняття міжкультурної компетентності тісно пов'язане з положеннями Загальноєвропейських рекомендацій володіння іноземними мовами, у яких акцентується увага на здатності особистості здійснювати міжкультурну взаємодію на основі усвідомлення культурних відмінностей. Згідно з цими рекомендаціями, міжкультурна компетентність передбачає вміння визначати і використовувати різні стратегії для контакту з представниками інших культур, ефективно долати міжкультурні непорозуміння й конфлікти, а також долати стереотипні ситуації; здатність пов'язувати власну та чужу культури й виконувати роль культурного посередника між ними [5]. Такий підхід підкреслює комплексний характер міжкультурної компетентності та її значущість для успішного функціонування особистості в багатокультурному освітньому просторі.

У вітчизняних наукових дослідженнях міжкультурна компетентність розглядається як складне особистісне утворення, що інтегрує різні аспекти підготовки здобувачів вищої освіти. Зокрема, С. Боднар визначає міжкультурну компетентність як «інтеграційну якість особи, що складається з взаємообумовлених і доповнюючих один одного соціокультурних, комунікативних, лінгвістичних і психологічних компонентів, які дозволяють кожній окремій людині більш або менш ефективно взаємодіяти з представниками інших культур» [1]. Зазначене трактування дає підстави розглядати міжкультурну компетентність не лише як результат засвоєння знань про інші культури, а як динамічну

систему особистісних характеристик, що формується у процесі активної міжкультурної взаємодії.

Вагомий внесок у дослідження структури міжкультурної компетентності зробили Т. Щербина, О. Замора, Ю. Серпенінова, Н. Вінниченко, які наголошують, що вона «включає розуміння та повагу до культурних відмінностей, адаптацію своєї поведінки до різноманітних культурних контекстів, а також ефективне використання різних комунікативних стратегій» [14]. Науковці підкреслюють, що ефективна міжкультурна взаємодія можлива за умови гармонійного поєднання когнітивного, афективного, поведінкового та мотиваційного компонентів, які забезпечують цілісність і результативність міжкультурної комунікації в мультикультурному середовищі.

Розглядаючи міжкультурну компетентність крізь призму особистісних характеристик, дослідниця О. Зеліковська акцентує увагу на таких її ознаках, як відкритість до пізнання чужої культури і сприйняття психологічних, соціальних та інших міжкультурних відмінностей; психологічне налаштування на кооперацію з представниками іншої культури; вміння розмежовувати колективне і індивідуальне в комунікативній поведінці представників інших культур; здатність долати соціальні, етнічні та культурні стереотипи [6].

У контексті дослідження міжкультурної компетентності особливої уваги заслуговує поняття «міжкультурної комунікативної компетенції», яке конкретизує механізми практичної реалізації міжкультурної взаємодії. Під цим поняттям науковиця Г. Бондар розуміє «сформований комплекс знань і вмінь, що дасть змогу людині адекватно й ефективно вступати в комунікацію з представниками інших культур, зрозуміти їхні погляди й думки, змінювати свою поведінку, вирішувати конфліктні ситуації в процесі спілкування» [2, с. 25]. Участь студентів у програмах міжнародної академічної мобільності створює сприятливі умови для формування зазначеної компетенції через безпосередній досвід міжкультурної комунікації.

Досліджуючи практичні аспекти формування навичок міжкультурної комунікації, дослідники О. Карпова та В. Бублик наголошують, що їх розвиток у студентів дає змогу «вільно орієнтуватися в міжкультурному світі, зрозуміти його цінності та зміст, здійснювати позитивну економічну взаємодію з носіями іншої культури та покращувати соціально-економічний розвиток нашої країни» [7, с. 80]. Наведене положення розширює педагогічний контекст проблеми, оскільки підкреслює, що міжкультурна компетентність має не лише освітнє, але й соціально-економічне значення, сприяючи підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних діяти в умовах глобалізованого ринку праці.

Важливим контекстом формування міжкультурної компетентності студентів є феномен академічної мобільності, який у сучасній науковій та

нормативно-правовій площині розглядається як невід'ємна складова інтернаціоналізації вищої освіти. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014), академічна мобільність визначається як «можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами» [11]. Таке трактування підкреслює багатовимірність академічної мобільності та її спрямованість на розширення освітніх і наукових можливостей усіх учасників освітнього процесу.

У наукових дослідженнях академічна мобільність розглядається як специфічна форма організації освітнього процесу, що має значний вплив на особистісний і професійний розвиток здобувачів вищої освіти. Так, науковці С. Хоминець та О. Канюк трактують академічну мобільність як «форму організації освітнього процесу, що забезпечує можливість навчатися, викладати, стажуватися чи здійснювати наукову діяльність в іншому освітньому закладі на території країни чи поза її межами, результатом якої є самореалізація особистості в навчанні і професійній діяльності» [12, с. 228]. Це трактування є цінним, оскільки акцентує не лише на організаційній сутності мобільності, але й на її особистісно-розвивальному потенціалі, що напряду пов'язано з формуванням міжкультурної компетентності.

Особливу увагу дослідники приділяють міжнародній академічній мобільності, яка характеризується інтенсивністю міжкультурних контактів і високим рівнем культурного різноманіття освітнього середовища. Дослідники О. Матвієнко та Л. Попова зазначають, що «академічна мобільність, як одна із сфер готовності майбутніх фахівців до міжкультурної комунікації, має на меті переміщення студентів і викладачів закладів вищої освіти на певний час в інший освітній або науковий заклад у межах або за межами своєї країни з метою навчання або викладання дисциплін відповідного професійного напрямку» [9, с. 148]. Саме в умовах міжнародної мобільності міжкультурна компетентність набуває практичного виміру та трансформується з теоретичної конструкції у реальний інструмент міжособистісної та професійної взаємодії.

Досліджуючи освітній потенціал міжнародної академічної мобільності, науковці Ю. Горбань, О. Олійник, Н. Гайсинюк підкреслюють, що вона «є важливим чинником у розвитку міжкультурних компетенцій, таких як міжкультурна комунікація, адаптивність, толерантність і здатність до співпраці» [4, с. 60]. Участь студентів у міжнародних освітніх програмах сприяє формуванню в них умінь ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, адаптувати власну поведінку до нових соціокультурних умов та розвивати здатність до конструктивного діалогу.

У наукових підходах до аналізу міжнародної академічної мобільності акцентується її роль у процесах інтернаціоналізації вищої освіти та трансферу знань між академічними системами різних країн. На думку дослідників А. Мартинюк і А. Губіної, міжнародна академічна мобільність – це «переміщення інтелектуального потенціалу між різними академічними системами», що сприяє інтернаціоналізації вищої освіти [8, с. 41]. Вказане трактування підкреслює системний характер мобільності, оскільки вона пов'язана не лише з переміщенням окремих студентів чи викладачів, а з циркуляцією академічних знань, практик, інноваційних підходів до організації освітнього процесу, а також цінностей академічної культури. Відтак участь студентів у програмах міжнародної академічної мобільності доцільно розглядати як процес включення в іншу академічну систему, що передбачає необхідність засвоєння нових освітніх норм, стандартів та культурних моделей поведінки.

Окрему увагу дослідники звертають на інституційний вимір міжнародної академічної мобільності. Зокрема, Я. Ці та С. Яо зазначають, що міжнародна академічна мобільність «відіграє важливу роль у підвищенні інституційної привабливості українських закладів вищої освіти, забезпечуючи їхню інтеграцію в глобальну освітню та наукову спільноту» [13]. У цьому контексті формування міжкультурної компетентності студентів розглядається як стратегічне завдання закладів вищої освіти, що прагнуть активної участі в міжнародних освітніх і наукових проєктах.

Узагальнення наукових підходів дозволяє стверджувати, що міжкультурна компетентність студентів у програмах міжнародної академічної мобільності формується на перетині двох взаємопов'язаних систем: системи міжкультурної взаємодії та системи академічної культури. Якщо перша система визначає особливості соціокультурного спілкування, то друга регламентує норми освітньої діяльності, комунікації у межах університетського середовища, правила академічної доброчесності, стиль взаємодії між студентом і викладачем, формати дискусії та презентації знань. У цьому аспекті важливо підкреслити, що студент у мобільності адаптується не лише до іншої країни, але й до іншого типу академічного життя, який може істотно відрізнятися від звичного в українській системі вищої освіти.

Відтак міжкультурна компетентність у мобільності набуває ознак академічно орієнтованої компетентності, що передбачає здатність студента ефективно діяти в іншомовному та полікультурному освітньому середовищі, дотримуючись вимог і норм приймаючого університету. У даному контексті особливого значення набуває сформованість умінь академічної комунікації: участі в семінарах, аргументованого висловлення думки,

критичного аналізу джерел, написання есе та проєктів, презентації результатів. Недостатній рівень таких умінь може знижувати якість навчальних досягнень студента навіть за умови високої мотивації та загальної відкритості до іншої культури.

Однією з ключових особливостей формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності є її процесуальний характер. Компетентність не формується одномоментно, а розвивається поступово впродовж кількох етапів, кожен із яких має власні педагогічні завдання. До таких етапів доцільно віднести: підготовчий етап (до початку мобільності), адаптаційний етап (перші тижні перебування у приймаючому закладі вищої освіти), інтеграційний етап (період активної участі в освітньому процесі та студентському житті), рефлексивно-узагальнювальний етап (після завершення мобільності). Кожен із цих етапів вимагає відповідних педагогічних умов, змістового наповнення та організаційної підтримки.

Ефективність формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності значною мірою залежить від добору методів, форм і засобів організації освітнього процесу, які забезпечують активне залучення здобувачів вищої освіти до міжкультурної взаємодії та осмислення власного досвіду. У цьому контексті особливого значення набувають активні та інтерактивні методи навчання, спрямовані на розвиток комунікативних умінь, толерантності, емпатії та здатності до культурної рефлексії. Використання таких методів у межах програм міжнародної академічної мобільності дозволяє створити умови для набуття студентами реального міжкультурного досвіду та його інтеграції у власну систему цінностей і професійних орієнтацій.

Серед ефективних форм організації освітнього процесу важливе місце посідають міжкультурні тренінги, спрямовані на підготовку студентів до взаємодії з представниками інших культур. Такі тренінги сприяють усвідомленню культурних відмінностей, подоланню стереотипів, розвитку навичок міжкультурної комунікації та формуванню позитивного ставлення до культурного різноманіття. Участь студентів у тренінгових заняттях дозволяє моделювати типові ситуації міжкультурної взаємодії, аналізувати можливі труднощі та знаходити оптимальні способи їх розв'язання, що є особливо актуальним на етапі адаптації до освітнього середовища приймаючого закладу вищої освіти.

Вагомим засобом формування міжкультурної компетентності в умовах міжнародної академічної мобільності є проєктна діяльність, яка передбачає спільну роботу студентів різних національностей над вирішенням навчальних або практично орієнтованих завдань. Реалізація міжкультурних проєктів у межах освітнього процесу

сприяє розвитку вмінь співпраці, взаєморозуміння та відповідальності за спільний результат, а також формує навички конструктивного діалогу в багатокультурних командах. Проектна діяльність дозволяє студентам інтегрувати професійні знання з міжкультурним досвідом, що підвищує їхню готовність до майбутньої професійної діяльності в міжнародному середовищі.

Значну роль у формуванні міжкультурної компетентності відіграють рефлексивні методи, зокрема ведення рефлексивних щоденників, які дають змогу студентам усвідомлювати власний досвід міжкультурної взаємодії, аналізувати труднощі та досягнення, переосмислювати власні культурні установки й цінності. Рефлексивні щоденники сприяють розвитку саморефлексії та критичного мислення, що є необхідними складовими міжкультурної компетентності.

У процесі формування міжкультурної компетентності доцільним є використання кейс-методу, який передбачає аналіз реальних або змодельованих ситуацій міжкультурної взаємодії, що можуть виникати в освітньому процесі або позаакадемічному середовищі. Робота з кейсами сприяє розвитку вмінь приймати зважені рішення, прогнозувати наслідки власної поведінки та знаходити ефективні стратегії комунікації в умовах культурних відмінностей.

Важливим елементом освітнього процесу в межах міжнародної академічної мобільності є використання групових форм роботи, зокрема дискусій, круглих столів, міжкультурних діалогів, які сприяють активному обміну думками та досвідом між студентами з різних країн. Такі форми організації діяльності створюють сприятливі умови для формування комунікативної компетентності, розвитку навичок аргументованого висловлення власної позиції та толерантного сприйняття альтернативних точок зору. Участь у групових обговореннях допомагає студентам краще усвідомити багатоманітність культурних контекстів та навчитися ефективно взаємодіяти в полікультурному освітньому середовищі.

Сучасний освітній процес у програмах міжнародної академічної мобільності передбачає також активне використання цифрових засобів і платформ для підтримки міжкультурної взаємодії. Онлайн-курси, віртуальні проекти, цифрові спільноти та платформи для спільної роботи розширюють можливості міжкультурної комунікації та забезпечують безперервність освітнього процесу незалежно від географічних кордонів.

Практика реалізації програм міжнародної академічної мобільності у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (КНУВС) засвідчує системний і багатовимірний підхід до формування міжкультурної компетентності студентів, який поєднує академічну, наукову,

соціокультурну та проектну діяльність. В умовах суспільних трансформацій, спричинених пандемією та повномасштабною війною, університет не лише зберіг міжнародні зв'язки, а й активізував участь у масштабних європейських ініціативах, що створюють реальні умови для міжкультурної взаємодії. Залучення КНУВС до програм Erasmus+, академічних обмінів із закладами вищої освіти країн Європейського Союзу, а також участь у дослідницькій рамковій програмі Horizon Europe, у якій університет виступає єдиним представником з-поза меж ЄС серед дев'ятнадцяти європейських університетів-партнерів, сприяє формуванню у студентів здатності працювати в міжнародних академічних командах, дотримуватися європейських стандартів наукової комунікації та усвідомлювати власну культурну ідентичність у глобальному освітньому просторі [3].

Важливим практичним механізмом розвитку міжкультурної компетентності є участь студентів у спільних міжнародних освітніх і дослідницьких проектах, тематика яких пов'язана з регіональними особливостями Карпатського освітнього простору. Реалізація курсів і модулів, присвячених екологічним, соціокультурним та історичним процесам Карпатського регіону, у співпраці з іноземними університетами, формує у студентів навички міжкультурної компаративістики, критичного осмислення спільного європейського спадку та готовність до діалогу культур. У цьому контексті особливу роль відіграють ініціативи зі створення платформ для сталого міжкультурного спілкування, зокрема проект Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України й Польщі у Микуличині, а також розвиток концепції «Карпатських діалогів», що ґрунтується на багаторічному досвіді українсько-польських експертних зустрічей у місті Яремче. Зазначені ініціативи орієнтовані на осмислення історичної пам'яті, подолання стереотипів та формування культури мирного співіснування через міжпоколінневий і міжкультурний діалог, що безпосередньо впливає на ціннісну складову міжкультурної компетентності студентів [3].

Практичний досвід КНУВС також підтверджує ефективність участі студентів у міжнародних літніх школах та короткострокових програмах академічної мобільності як інструментів інтенсивного міжкультурного навчання. Показовим є участь студентів педагогічного факультету в польсько-українському проекті TOGETHER, зокрема в Міжнародній літній школі «Together towards the future» в університеті імені Адама Міцкевича в Познані (Республіка Польща) [10]. Важливо, що ця форма мобільності поєднує навчання, командну роботу, презентацію результатів і академічну комунікацію в міжнародному середовищі. Саме така інтеграція забезпечує перехід від

пасивного «перебування» до активної взаємодії, що є принципово важливим для формування міжкультурної компетентності.

Практична цінність цього проекту полягає в тому, що студенти працювали в польсько-українських командах упродовж тривалого періоду (січень-червень 2024 року) та представили результати під час міжнародної конференції. Така тривалість співпраці дозволяє сформувати сталі навички міжкультурної взаємодії: розподіл ролей у команді, спільне планування, узгодження термінів, вироблення спільного бачення, пошук компромісів, подолання комунікативних бар'єрів. Окремо слід підкреслити, що тематика студентських проєктів у межах TOGETHER була соціально значущою, зокрема дослідження «Студентські організації. Волонтерська діяльність». Такий зміст проєкту стимулює розвиток міжкультурної компетентності через аналіз цінностей, моделей студентського самоврядування, практик волонтерства та соціальної відповідальності у різних країнах [10].

Важливим аспектом є також компаративний компонент дослідження, оскільки студенти здійснювали збір даних та порівняння практик у низці університетів України та Польщі, серед яких: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, університет імені Адама Міцкевича. Така широка географія забезпечує багатоперспективність і знижує ризик стереотипізації, оскільки студенти бачать не «типову» модель однієї країни, а різні варіанти організації студентського життя та освітнього середовища.

Таким чином, практичний досвід КНУВС засвідчує, що формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності є цілеспрямованим і багаторівневим процесом, який реалізується через участь у міжнародних освітніх і наукових проєктах, інтенсивні форми академічного обміну, міжкультурні діалогові платформи та спільну проєктну діяльність. Зазначений досвід підтверджує доцільність інтеграції регіонального компоненту, європейських цінностей і практик міжкультурної комунікації в освітній процес як умови підготовки студентів до професійної діяльності в умовах глобалізованого освітнього простору.

Висновки і пропозиції. Узагальнення теоретичних положень дослідження дозволяє стверджувати, що міжкультурна компетентність студентів у програмах міжнародної академічної мобільності є інтегративним особистісним утворенням, яке поєднує когнітивний, афективний, мотиваційний і поведінковий компоненти та реалізується через механізми міжкультурної комунікації й академічної культури. Встановлено, що ефективне формування

цієї компетентності можливе за умови системного педагогічного супроводу мобільності, який охоплює підготовчий, адаптаційний, інтеграційний і рефлексивно-узагальнювальний етапи. Обґрунтовано, що вирішальне значення в цьому процесі мають активні та інтерактивні методи (міжкультурні тренінги, кейс-метод, групові дискусії), проєктна діяльність, рефлексивні щоденники, а також цифрові засоби, які забезпечують безперервність комунікації й розширюють можливості участі студентів у міжнародному освітньому просторі.

Аналіз практичного досвіду КНУВС засвідчив, що формування міжкультурної компетентності студентів у програмах міжнародної академічної мобільності реалізується як цілеспрямована інституційна стратегія, що поєднує академічні обміни, участь у масштабних європейських ініціативах і створення платформ сталого діалогу. Доведено, що залучення університету до програм Erasmus+, Horizon Europe, розвиток мережових партнерств у межах «Колегіуму Карпатікум», а також реалізація проєктів, спрямованих на українсько-польську співпрацю (зокрема ініціативи Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України й Польщі у Микуличині та концепції «Карпатських діалогів») формують у студентів здатність до академічної взаємодії в полікультурному середовищі, критичного осмислення культурних відмінностей і презентації власної культурної ідентичності. Показовою є участь студентів КНУВС у польсько-українському проєкті TOGETHER та Міжнародній літній школі «Together towards the future», де командна робота над соціально значущими темами стала дієвим механізмом формування практичних навичок міжкультурної комунікації та співпраці.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаються у поглибленому дослідженні критеріїв та індикаторів сформованості міжкультурної компетентності студентів на різних етапах міжнародної академічної мобільності, а також у розробленні й апробації діагностичного інструментарію для її комплексного оцінювання. Доцільним є вивчення можливостей інтеграції цифрових технологій і віртуальних форматів мобільності у процес формування міжкультурної компетентності, зокрема в умовах обмеженої фізичної мобільності.

Список використаної літератури:

1. Боднар С. Формування міжкультурної компетентності студентів немовних ВНЗ у процесі автономного навчання іноземної мови. *Наука і освіта*. 2012. № 7. С. 29-34.
2. Бондар Г. Особливості формування міжкультурної комунікативної компетенції студентів у процесі навчання іноземних мов у ЗВО. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2025. № 1(54). С. 24-27.

3. Відділ міжнародних зв'язків. Карпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://ic.cnu.edu.ua/> (дата звернення: 05.02.2026).
4. Горбань Ю., Олійник О., Гайсинюк Н. Академічна мобільність і кроскультурні комунікації в глобалізованому освітньому просторі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 4. С. 53-61.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
6. Зеліковська О. Формування міжкультурної компетентності студентів ІТ-спеціальностей: сучасний вимір. *Професійна педагогіка*. 2018. № 15. С. 129-135.
7. Карпова О., Бублик В. Формування міжкультурної компетенції у студентів для безперервного навчання в умовах глобалізації. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 4. Ч. 2. С. 79-83.
8. Мартинюк А., Губіна А. Академічна мобільність студентів як вагома складова інтернаціоналізації освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 2. С. 35-43.
9. Матвієнко О., Попова Л. Академічна мобільність як складова частина підготовки майбутніх учителів до міжкультурної комунікації в умовах євроінтеграції. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Т. 2. С. 147-150.
10. Наша магістрантка – учасниця польсько-українського проєкту TOGETHER. URL: <https://cnu.edu.ua/blog/2024/07/01/59680/> (дата звернення: 05.02.2026).
11. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 05.02.2026).
12. Хоминець С., Канюк О. Організаційно-змістові аспекти академічної мобільності студентів у США. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. Вип. 2(49). С. 228-231.
13. Ці Я., Яо С. Роль академічної мобільності студентів у підвищенні конкурентоспроможності закладів вищої освіти України. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 12. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/416/294> (дата звернення: 05.02.2026).
14. Щербина Т., Замора О., Серпенінова Ю., Вінниченко Н. Міжкультурна компетентність як частина професійних навичок та компетенцій студентів-випускників орієнтованих на працевлаштування. *Ефективна економіка*. 2024. № 11. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/5067/5111> (дата звернення: 05.02.2026).

Paska T. Features of developing students' intercultural competence in international academic mobility programs

The article analyzes the peculiarities of forming intercultural competence of students in international academic mobility programs in the context of internationalization of higher education and Ukraine's integration into the European and global educational space. It highlights the problem of insufficient pedagogical consistency in the formation of intercultural competence, which is often considered a side effect of students' stay abroad, without proper didactic support and reflective understanding of the experience gained.

The purpose of the article is to provide a theoretical justification of the essence and structure of students' intercultural competence and to analyze the peculiarities of its formation in the context of international academic mobility as a specific educational environment for intercultural and academic interaction. Scientific approaches to the interpretation of intercultural competence as an integrative personal formation that combines cognitive, affective, motivational, and behavioral components and is realized through the mechanisms of intercultural communication and academic culture are generalized. The procedural nature of the formation of intercultural competence, which includes preparatory, adaptive, integrative, and reflective-generalizing stages, is substantiated. Effective methods, forms, and means of the educational process are identified, in particular intercultural training, project activities, case studies, group discussions, reflective journals, and digital platforms that ensure the active involvement of students in intercultural interaction.

The article analyzes the practical experience of implementing international academic mobility programmes at Vasyl Stefanyk Carpathian National University, in particular participation in the Erasmus+ and Horizon Europe programmes, the development of the "Collegium Carpathicum" and "Carpathian Dialogues" initiatives, the activities of the Ukrainian-Polish International Centre for Student Youth Meetings, as well as students' participation in the Polish-Ukrainian TOGETHER project and the International Summer School "Together towards the Future". It is substantiated that the systematic integration of academic, project-based, and socio-cultural activities creates favourable conditions for the development of sustainable skills in intercultural communication, tolerance, academic interaction, and awareness of one's own cultural identity. The practical significance of the results lies in the possibility of applying the proposed approaches in the activities of higher education institutions in order to increase the effectiveness of international academic mobility programmes.

Key words: intercultural competence, international academic mobility, internationalization of higher education, intercultural communication, interactive teaching methods, project activities, modern educational technologies, digital teaching tools, higher education students, educational environment.

Дата першого надходження статті до видання: 19.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.05.2026